

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา¹

ร้อยตำรวจเอกพงศธร ชะมูนี²

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา และเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายไทย ให้มีผลบังคับใช้กับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนานาอารยประเทศมากขึ้น

เหยื่ออาชญากรรม (Victim of Crime) คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาหรือการก่ออาชญากรรมของบุคคลอื่น ขณะเดียวกันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ได้ให้ความหมายของ “ผู้เสียหาย” นอกจากจะหมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งแล้ว “ผู้เสียหาย” ยังรวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายด้วย ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 สามิเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ หากภริยานุญาตอย่างชัดแจ้ง มาตรา 5 ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามิหรือภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายซึ่งถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ และผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลมีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล และมาตรา 6 ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ ไม่มีผู้อนุบาลหรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใดรวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

ดังนั้น คำว่า “ผู้เสียหาย” จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงบุคคลที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนเหยื่ออาชญากรรมในเรื่องที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย เช่น การร้องทุกข์ การเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องคดี

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลิล สิริพิฑูร และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ เทพสุเมธานนท์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. จูฑูร ศิริยุทธวัฒนา

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสงขลา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ถอนฟ้องคดีอาญา หรือคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หรือยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว เป็นต้น

ในอดีต การให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามระบบกฎหมายยังมีไม่มากนัก จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิทธิของผู้เสียหายจึงได้รับการคุ้มครองเพิ่มขึ้น โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ รวมทั้งมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาจากรัฐในกรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นที่ผู้เสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักสากลที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ บ.ศ. 1985³ ซึ่งได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายเอาไว้ 4 ด้าน ได้แก่⁴ สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากผู้กระทำความผิด สิทธิในการได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐ และสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือ สิทธิดังกล่าวยังคงได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงฉบับปัจจุบัน ส่วนสาระสำคัญของการรับรองสิทธิบัญญัติไว้ในกฎหมายรองฉบับต่าง ๆ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นต้น

อนึ่ง ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถึงแม้จะมีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้เป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิบางประการของผู้เสียหายที่สมควรจะได้รับ ผู้ศึกษาจึงนำมาศึกษาและได้ข้อสรุป ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแจ้งเมื่อมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษทางอาญาแก่ผู้ต้องหา

ในปัจจุบัน ประเทศไทยประสบกับปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ ส่งผลทำให้มีผู้ต้องขังในเรือนจำอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีการสนับสนุนให้นำมาตรการอื่นแทนการจำคุกมาใช้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการลงโทษจำคุกในคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยมาตรการอื่นที่ศาลสามารถนำมาใช้ได้ เช่น การรอกการกำหนดโทษ หรือการกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ โดยจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้ ด้วยแนวคิดที่ว่า การจำคุกกระยะสั้นไม่อาจทำการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดกลับตัวได้โดยสมบูรณ์ กฎหมายจึงให้ออกาสผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นการ

³ศรินทร์ยา สิมมา, ผู้เสียหายในคดีอาญา, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ สถาบันวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา [Online], available URL: <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2563-nov4>, 2564 (มีนาคม, 13).

⁴ชนะรัตน์ ผกาพันธ์, การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย [Online], available URL: <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5525>, 2564 (มีนาคม, 13).

กระทำความผิดครั้งแรก เพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายจากการถูกลงโทษจำคุกจนถูกสังคมดีตรารวมทั้งไม่ต้องการให้บุคคลดังกล่าวเข้าไปคลุกคลีกับอาชญากรภายในเรือนจำ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีการคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายมากขึ้น โดย ประธานศาลฎีกา ได้ออกคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. 2563 ประการหนึ่งว่า ในการกำหนดโทษจำเลย ศาลพึงรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายและคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายประกอบด้วยเสมอ

คำแนะนำของประธานศาลฎีกาดังกล่าว ถึงแม้ให้ศาลรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายและคำนึงผลกระทบของผู้เสียหายด้วย แต่ก็ได้เป็นการบัญญัติสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับทราบผลของการพิจารณาของศาลว่าจะมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการลงโทษจำคุกแก่จำเลย ทั้งนี้ การนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกดังกล่าว เป็นการคำนึงถึงสิทธิของจำเลยในฐานะประธานแห่งคดี โดยส่งผลทำให้จำเลยไม่ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ แต่การคำนึงถึงสิทธิของจำเลยดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายอาจต้องพบเจอกับผู้กระทำความผิดโดยไม่คาดหมาย หรือเกิดความหวาดกลัว หรืออาจรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรม หากได้รับแจ้งว่าได้มีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกในคดีของตนก็อาจทำให้ผู้เสียหายเข้าใจเหตุผลในคำพิพากษาของศาล หรือระมัดระวังตนเองจากการมีโอกาสดังกล่าวได้พบปะของจำเลย เป็นต้น แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ข้างต้น กลับไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้แจ้งแก่ผู้เสียหายทราบว่าได้มีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกในคดีที่ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมแต่ประการใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดให้มีการแจ้งไปยังผู้เสียหายด้วย หากมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษทางอาญาที่จำเลยควรได้รับ เพื่อให้การรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาภายใต้กฎหมายไทยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและสวัสดิการ

ในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาในเรื่องต่าง ๆ หลายประการ เช่น สิทธิในการได้รับคำปรึกษาจากทนาย สิทธิที่จะไม่ให้ปากคำ สิทธิที่จะให้บุคคลที่ไว้ใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย เป็นต้น แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กลับมิได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งสิทธิใด ๆ แก่ผู้เสียหาย ทั้งที่ พนักงานสอบสวนคือต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรมที่จะได้พบกับผู้เสียหาย เพื่อสอบสวนและหาตัวผู้กระทำความผิดอาญาแก่ผู้เสียหายมาลงโทษ

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับมิได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและสวัสดิการเอาไว้แต่ประการใด เช่น กรณีที่ผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำชำเรา ผู้เสียหายมีสิทธิยุติการตั้งครรภ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 305 (3) แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้ หรือสิทธิที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ผู้ที่สมควรทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมและควรมีการกำหนดหน้าที่ดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนกรณีของสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนความเสียหายนั้น มาตรา 6/1 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มาตรา 6/1 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายหรือทายาททราบที่ได้รับความเสียหายที่มาร้องทุกข์ทราบถึงสิทธิการได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทกฎหมายมีความสอดคล้องกันก็ควรบัญญัติถึงหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการแจ้งสิทธิการได้รับค่าตอบแทนดังกล่าวดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 นอกจากจะบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใด ซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้ว ยังควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งสิทธิในการเข้าถึงให้บริการด้านสุขภาพ เช่น กรณีการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพเกี่ยวกับเงื่อนไขในการขอยุติการตั้งครุภรณ์กรณีมีการกระทำความผิดทางเพศเกิดขึ้น และสวัสดิการอันหมายถึงสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว

มาตรา 133 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้ ขณะเดียวกันมาตรา 133 วรรคห้า ได้รับรองสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองเฉพาะกรณีการให้ผู้เสียหายยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ต้องจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหาย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายตามความเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ ผู้เสียหายยินยอม

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมิได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลแต่ประการใด ทำให้อาจมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งเข้าถึงข้อมูลของผู้เสียหายแล้วนำไปเปิดเผยต่อแก่สื่อมวลชน ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหายเป็นที่รับรู้ของสาธารณชนรวมถึงฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ชื่อเสียง เกียรติยศของผู้เสียหายถูกกระทบกระเทือนจนได้รับความเสียหาย และอาจเกิด

ความไม่ปลอดภัยจากฝ่ายต่าง ๆ นอกเหนือไปจากฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งกฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายไว้ตามสมควรแล้วนั้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้สอดคล้องกับกฎหมายของนานาประเทศ ควรมีการบัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ทั้งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีที่ตนเองเป็นผู้เสียหายและจากการถูกเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยสื่อมวลชน โดยนำบทบัญญัติของต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

สำหรับข้อเสนอแนะของการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแจ้งเมื่อมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษทางอาญาแก่ผู้ต้องหา

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไข มาตรา 56 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้

มาตรา 56 ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้ และแจ้งไปยังผู้เสียหายให้ทราบถึงคำพิพากษาที่ให้ออการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้นั้นด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในเรื่องการได้รับแจ้งเกี่ยวกับการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีของตน เพราะการนำมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดมาใช้กับจำเลยในคดีอาญา อาจส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรง โดยเฉพาะการนำมาตรการรอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษมาใช้ ทำให้จำเลยเป็นอิสระสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ ภายใต้อาณัติที่ศาลกำหนดไว้ โดยไม่ได้ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ และผู้เสียหายอาจต้องพบเจอกับจำเลยอย่างไม่ได้ตั้งใจ หรือจำเลยอาจมี

โอกาสไปพบเจอกับผู้เสียหายซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายเกิดความกลัว หวั่นเกรงถึงความปลอดภัยของตน ดังนั้นผู้เสียหายจึงควรทราบเหตุดังกล่าว เพื่อจะได้ใช้ความระมัดระวังตัวจากจำเลย ซึ่งนำหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งบัญญัติอยู่ใน The Crime Victims' Rights Act (18 U.S.C. § 3771) โดยได้ให้การคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ประการหนึ่ง คือ สิทธิที่จะได้รับทราบตามสมควรต่อการดำเนินการของศาลที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือการพิจารณาหรือการดำเนินการพัฒนาใด ๆ เกี่ยวกับการรอลงอาญา รวมถึงสิทธิที่จะได้รับแจ้งในเวลาที่เหมาะสมเกี่ยวกับการต่อรองใด ๆ กับผู้ต้องหา มาใช้เป็นแนวทาง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายระหว่างประเทศ ซึ่งปรากฏอยู่ในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งผู้เสียหายสมควรได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกับจำเลย รวมถึงการคุ้มครองผู้เสียหายตามปณิญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้แก่อุบัติเหตุให้แก่อุบัติเหตุผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายโดยกำหนดให้องค์กรศาลและองค์กรฝ่ายบริหาร ให้คำแนะนำแก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาตั้งแต่พบปะทนายที่ ขอบเขต ระยะเวลา ความคืบหน้าของการดำเนินคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงและกรณีที่ผู้เสียหายต้องการทราบข้อมูลเหล่านั้น นอกจากนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ยังเป็นการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายภายใต้กฎหมายไทย มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและสวัสดิการ

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 133 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มวรรคท้าย โดยใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้

ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งแก่ผู้เสียหายถึงสิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสุขภาพ และสวัสดิการต่างๆ ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ ทั้งตามกฎหมายนี้และกฎหมายอื่นที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งสิทธิ

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการแจ้งสิทธิเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพและสวัสดิการต่างๆ ที่ผู้เสียหายพึงได้รับจากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยนำกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา (The Crime Victims' Rights Act (18 U.S.C. § 3771)) มีการกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะได้รับการชี้แจงในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 503 (C) ของกฎหมายว่าด้วยสิทธิและการชี้แจงแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ค.ศ. 1990 รวมถึงสิทธิที่จะได้รับข้อมูลการติดต่อผู้ตรวจการแผ่นดินกระทรวงยุติธรรม รวมถึงกฎหมายว่าด้วยสิทธิและการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ค.ศ. 2013 (The Victims Right and Support Act 2013) ของมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ได้บัญญัติให้บุคคลที่เป็นผู้เสียหายหรือ

เหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับการบริการและการเยียวยาใด ๆ โดยเร็ว จากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและการเยียวยาที่มีให้แก่เหยื่อ มาใช้เป็นแนวทาง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามปณิญาสาครว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายไว้ว่า ผู้เสียหายพึงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับหนทางที่จะได้รับการบริการด้านสุขภาพและสังคม ตลอดจนบริการความช่วยเหลืออื่น ๆ และผู้เสียหายควรได้รับความสะดวกในการเข้าถึงบริการดังกล่าว รวมถึงสอดคล้องกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญา ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหา เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำ เป็นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 133/1 โดยใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้

ในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือในความผิดที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ห้ามพนักงานสอบสวนหรือบุคคลใดเปิดเผยตัวตนของผู้เสียหายดังต่อไปนี้ ห้ามเผยแพร่ชื่อ ที่อยู่ หรือรูปถ่ายของผู้เสียหาย หรือการเผยแพร่ข้อมูลหรือหลักฐานหรือการกระทำอื่นใดที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้เสียหายได้

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติข้างต้น เป็นการนำกฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (The Crime Victims' Rights Act (18 U.S.C. § 3771)) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายประการหนึ่งคือ สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมและด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเป็นส่วนตัว กฎหมายว่าด้วยสิทธิและการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา ค.ศ. 2013 (The Victims Right and Support Act 2013) ของมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย บัญญัติรับรองสิทธิที่จะได้รับการป้องกันจากการติดต่อกับผู้ต้องหา ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองจากการติดต่อของผู้ต้องหาหรือพยานฝ่ายจำเลยโดยไม่จำเป็นระหว่างการดำเนินการพิจารณาของศาล สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตัวตนของผู้เสียหายในคดีอาญา อันได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายเลขโทรศัพท์ ซึ่งจะไม่ถูกเปิดเผยเว้นแต่ศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น และมาตรา 425 ก (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้เปิดเผยตัวตนของผู้ร้องเรียนหรือผู้ต้องหาเกี่ยวกับความผิดทางเพศ ตามที่กำหนดไว้หรือความผิดฐานล่วงละเมิดเด็กภายในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ห้ามเผยแพร่ชื่อที่อยู่ หรือรูปถ่ายของผู้เสียหาย การเผยแพร่หลักฐานหรือสิ่งอื่นใดที่จะนำไปสู่การระบุตัวผู้เสียหายหรือการกระทำอื่นใดที่นำไปสู่การระบุตัวผู้เสียหาย มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

รวมถึงเพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายไทยสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามปณิญาสาครว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 รวมถึงแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน

ซึ่งรัฐต้องมีมาตรการที่ชัดเจนในการนำมาปรับใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิของผู้เสียหาย รวมถึงต้องนำมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายโดยเจ้าหน้าที่ในทุกกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายไทย มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ทั้งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีที่ตนเองเป็นผู้เสียหายและจากการถูกเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยสื่อมวลชน อันเป็นการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของ ไทยให้สอดคล้องกับนานาอารยประเทศยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์. “พฤติกรรมอาชญากรในมุมมองทางจิตวิทยา: ศึกษากรณีทฤษฎีบุคลิกภาพ

คดี Nathan Leopold และ Richard Loeb.” วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข 2, 3 (กันยายน- ธันวาคม 2559): 381.

จุฬารัตน์ ยะปะนัน. “ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้.” จุลนิติ (มีนาคม-เมษายน 2553): 154.

ชนะรัตน์ ผกาพันธ์. การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

[Online], available URL: <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5525>, 2564 (มีนาคม, 13).

นิเมธ พรหมพยัค. “มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2563.

ประเทือง ธนิยผล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2535.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, 2557.

วรรณนิสา สุขสวัสดิ์. “การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2556.

ศรัณยา สิวา. ผู้เสียหายในคดีอาญา. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ สถานีวิทยุ

กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา [Online]. Available URL: <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2563-nov4>, 2564 (มีนาคม, 13).

สถาบันวิจัยและพัฒนาสคดี. รายงานวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2559.

สุดสงวน สุธีสร. เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

สุวงศ์ ขอดมณี และณรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย. “การใช้หลักฐานเพื่อพิสูจน์ความเสียหายเพิ่มเติมของผู้เสียหายจาก
เหยื่ออาชญากรรม เพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษอาญาในสหรัฐอเมริกา : ศึกษากรณีของนาย
เบอร์นาร์ต มาดอฟ.” **กฤษฎีกา** 6, 6 (สิงหาคม-กันยายน 2554): 10.